

Teorie a metodika výchovy

I. část – upravená PPT

Mgr. Lenka Ďulíková

Zakončení

- písemná zkouška (otevřené/uzavřené otázky) – **z I. a II. části prezentace**
- 12.5. (13:00-15:35)

Výchova

- „je vhodné chápat jako celoživotní proces...cílevědomý a záměrný proces, který umožňuje změnu a rozvoj jedince v souladu s jeho potřebami, individuálními dispozicemi a sociálními vztahy“ (Čábalová, 2011) „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha a kol., 1995).

Vzdělání

- „je relativně ukončeným stavem, který zahrnuje soubor získaných vědomostí, dovedností, postojů, názorů, hodnot, norem.“

Vzdělávání

- ▶ „se vztahuje především k socializaci jedince s důrazem na rozvíjení kognitivních (poznávacích) stránek a kvalit jedince. Je procesem obohacování osobnosti poznáváním a rozvíjením dovedností, které umožňují toto poznání používat...proces získávání vědomostí, dovedností, postojů, hodnot, norem a metod dalšího získávání poznatků, na rozdíl od pojmu vzdělání.“ (Čábalová, 2011)

Socializace

- *„celoživotní proces sociálního učení, který není jen pasivním přebíráním vzorců, postojů atd., ale také aktivním získáváním zkušeností v sociálních interakcích“ (Nakonečný, 2005). Thorová (2015) dodává, že „vývojem se člověk mění v kulturní osobnost, která v dospělosti dokáže fungovat ve složitém systému lidské společnosti jako její součást a zároveň jako individuální bytost. Vztah jedince a společnosti je reciproční, jedinec je společností ovlivňován, ale zároveň ji mění“.*

Interakce

- *„je podstatnou determinantou výuky, neboť naplňování výchovně vzdělávacích cílů je bez komunikace a interakce mezi učitelem a žákem či žáky nemožné.“ (Zormanová, 2014) Jde o vzájemný vztah.*

Reflexe

- „zastavení se u významného momentu zkušenosti, zaměření se na něj (aktivní věnování pozornosti), vystoupení z obvyklého rámce nazírání a přístupu k věci, otevření se něčemu novému, neočekávanému, co se v mysli „vynoří“ (myšlenka, pocit, postoj, zorný úhel, souvislost).“
(Havrdová, Hájný, 2008)

Sebereflexe

- ▶ „je obecné zamýšlení se jedince nad sebou samým, nad svou osobností, ohlédnutí se zpět za svými činy, postoji, city, rekapitulování určitého úseku vlastního života či vlastního chování a rozhodování v situacích, které jsou pro daného člověka významné. Cílem je zhodnotit sama sebe, rozhodnout, co a jak změnit, zvolit strategii pro budoucnost.“ (Průcha, 1998)

Axiologie

- *„učení o povaze hodnot, o jejich místě ve společnosti a ve struktuře světa hodnot, o jejich vzájemných vztazích i jejich poměru ke společenským a kulturním faktorům na jedné straně a struktuře osobnosti na straně druhé.“ (Kolář a kol., 2012)*

Kurikulum

- ▶ *„obsah vzdělávání (učivo) v širším slova smyslu a proces jeho osvojování, tj. jako veškerou zkušenost žáka (učícího se), kterou získává ve školském (vzdělávacím) prostředí, a činnosti, které jsou spojeny s jeho osvojováním a hodnocením“.* (Máňák, Janík, Švec, 2008)

RVP

- ▶ *„stanovuje pro předškolní, základní i gymnaziální vzdělávání stejné klíčové kompetence“* (RVP ZV, MŠMT, Praha 2015), ... *“smyslem je stanovit standardní a závaznou úroveň vzdělávání, kterou by měli dosáhnout všichni žáci v úrovni vědomostí, dovedností, postojů a kompetencí.“* (Čabalová, 2011)

Kompetence

- *„souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobnostní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“* (RVP ZV, MŠMT, Praha 2015)

Cíl výchovy

- ▶ dosahujeme ho soustavou výchovných prostředků v relativně dlouhodobém procesu, mění se s vývojem společnosti, žádoucí vlastnosti člověka, týká se celé osobnosti člověka

Cíl výuky

- kvalitativní a kvantitativní změny u žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo v procesu výuky, zamýšlený výsledek učební činnosti, ke kterému učitel se žáky směřuje...odvozen z hodnotové soustavy naší společnosti, zakotven v hlavních školských dokumentech

Výchovně vzdělávací proces tvoří řada prvků, které v systému plní různé funkce, vždy se navzájem ovlivňují, vytvářejí komplexní celek, nelze je libovolně měnit bez následků pro další rozvoj celého systému! (Maňák, 2003)

Cíle výuky

Zakotveny v hlavních školských dokumentech:

NPV

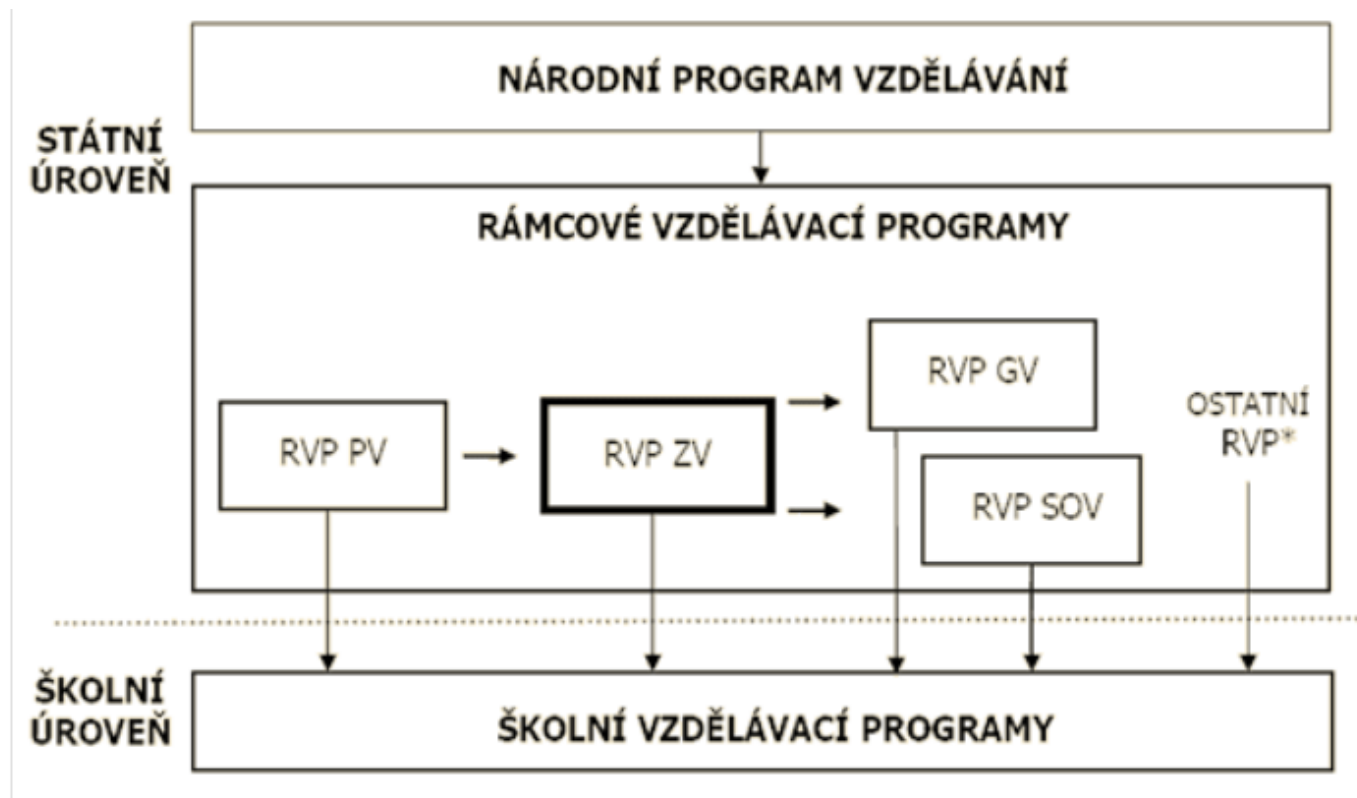
- pro celou vzdělávací soustavu

RVP

- popisuje závazné výstupy a obsahy vzdělávání na jednotlivých stupních (primární, nižší sekundární...) nebo na konkrétních oborech (gymnázium...)

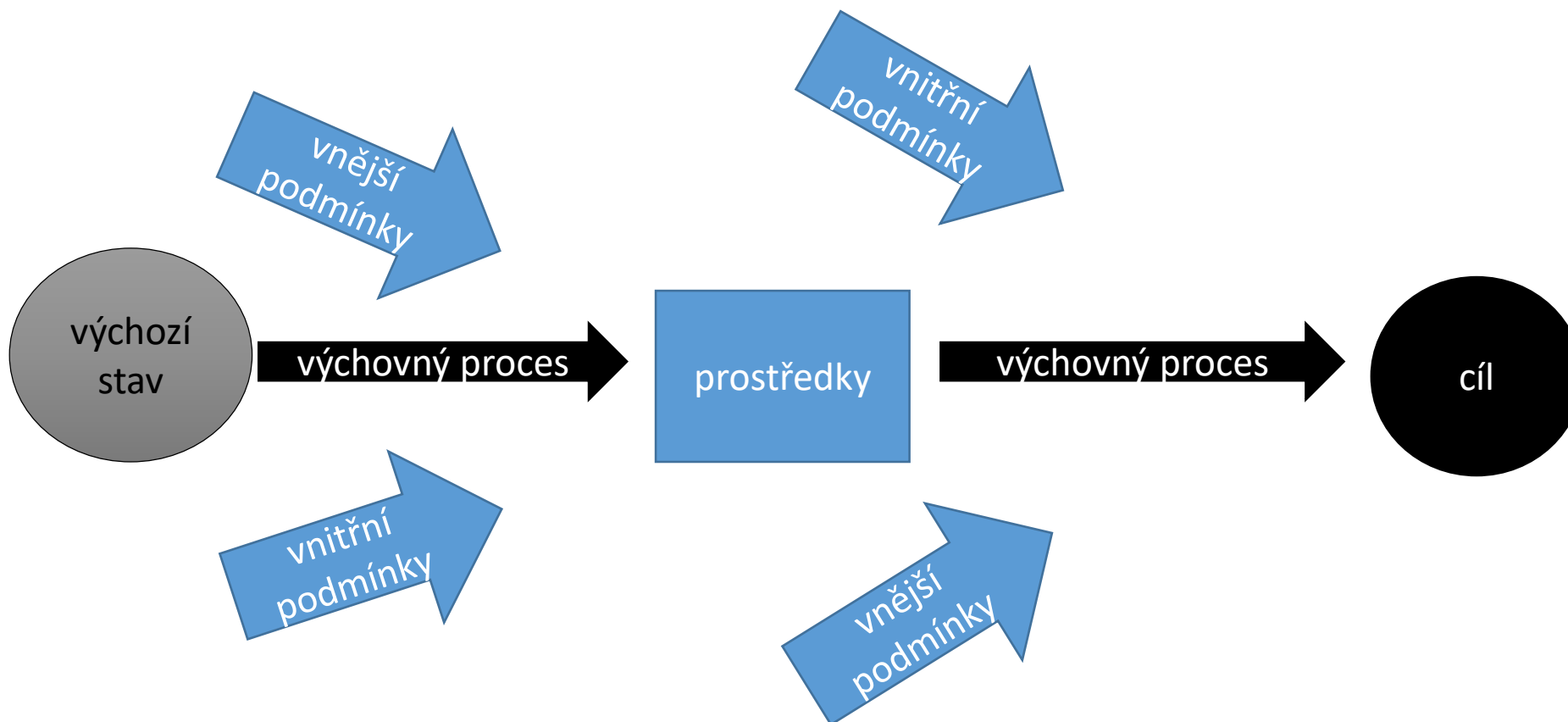
ŠVP

- si vytváří každá škola samostatně podle požadavků v RVP, školy si tak mohou vytvářet samostatné předměty, určovat učivo i jeho rozsah – ŠVP zájmového vzdělávání

Předmět zkoumání TMV

- výchova

Cíle výchovy

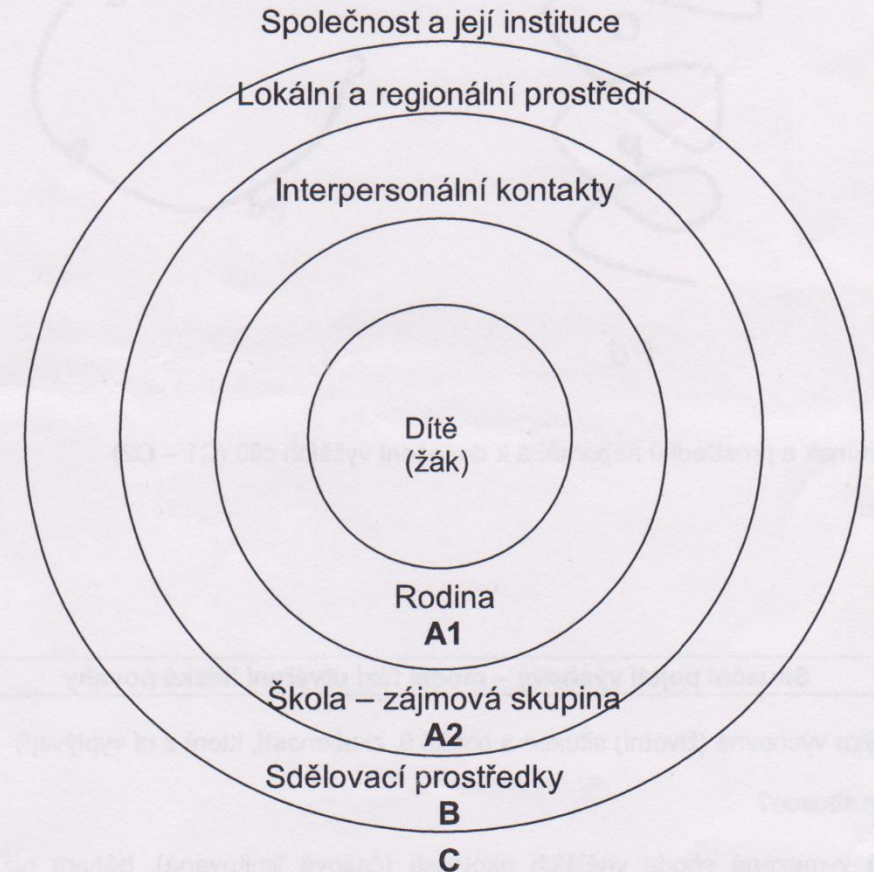
- Cíl výchovy – ?
- Prostředky výchovy – vyučování, metody výchovy, organizační formy, pomůcky
 - intencionálně (přímo, záměrně)
 - funkcionálně (nepřímo, bezděčně)
- Podmínky ovlivňují výběr výchovných cílů a prostředků

- Podmínky výchovy

- VNĚJŠÍ (sociální a přírodní okolnosti)
- VNITŘNÍ (dosažená úroveň a předpoklady vychovávaných jedinců a skupin – jejich věkové, individuální a skupinové zvláštnosti)

⇒ ovlivňují se navzájem

Schéma sociálního prostředí z hlediska jeho vlivu na dítě (žáka)

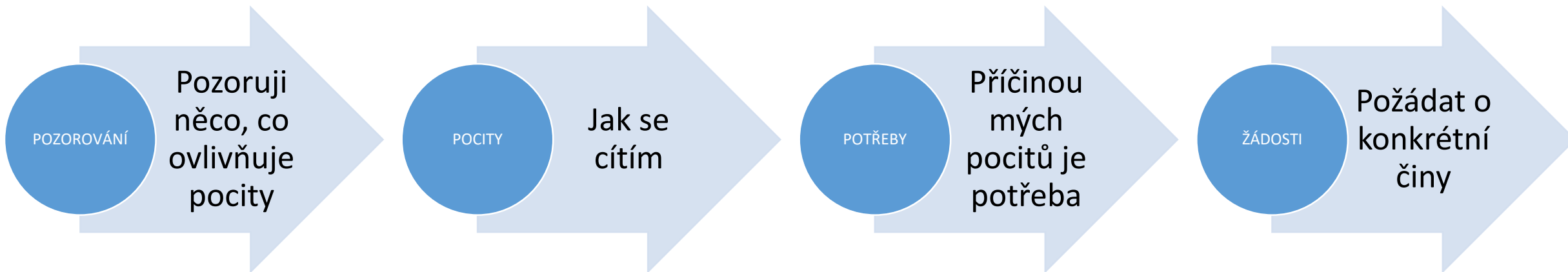
A - sociální mikroprostředí
B - sociální mezoprostředí
C - sociální makroprostředí

„Dětský věk jest věkem, jenž podléhá vlivu. Proto nejdůležitější při výchově jest výběr vlivů, jež budou na dítě působiti.“

(L. N. Tolstoj)

Co tím trénujeme?

- přijímání zodpovědnosti za svoje prožívání situace, svoje pocity a potřeby
- učíme se vidět jasně příčiny a následky, tedy to, že náš pocit není důsledkem toho, že druhý je pokažený, ale pramení z několika zdrojů: z chování druhého (pozorování), z naší interpretace tohoto chování a z našich potřeb v dané situaci
- uvědomovat si sami sebe

každý má
potřeby - i DÍTĚ

Co s tím v praxi?

empatie

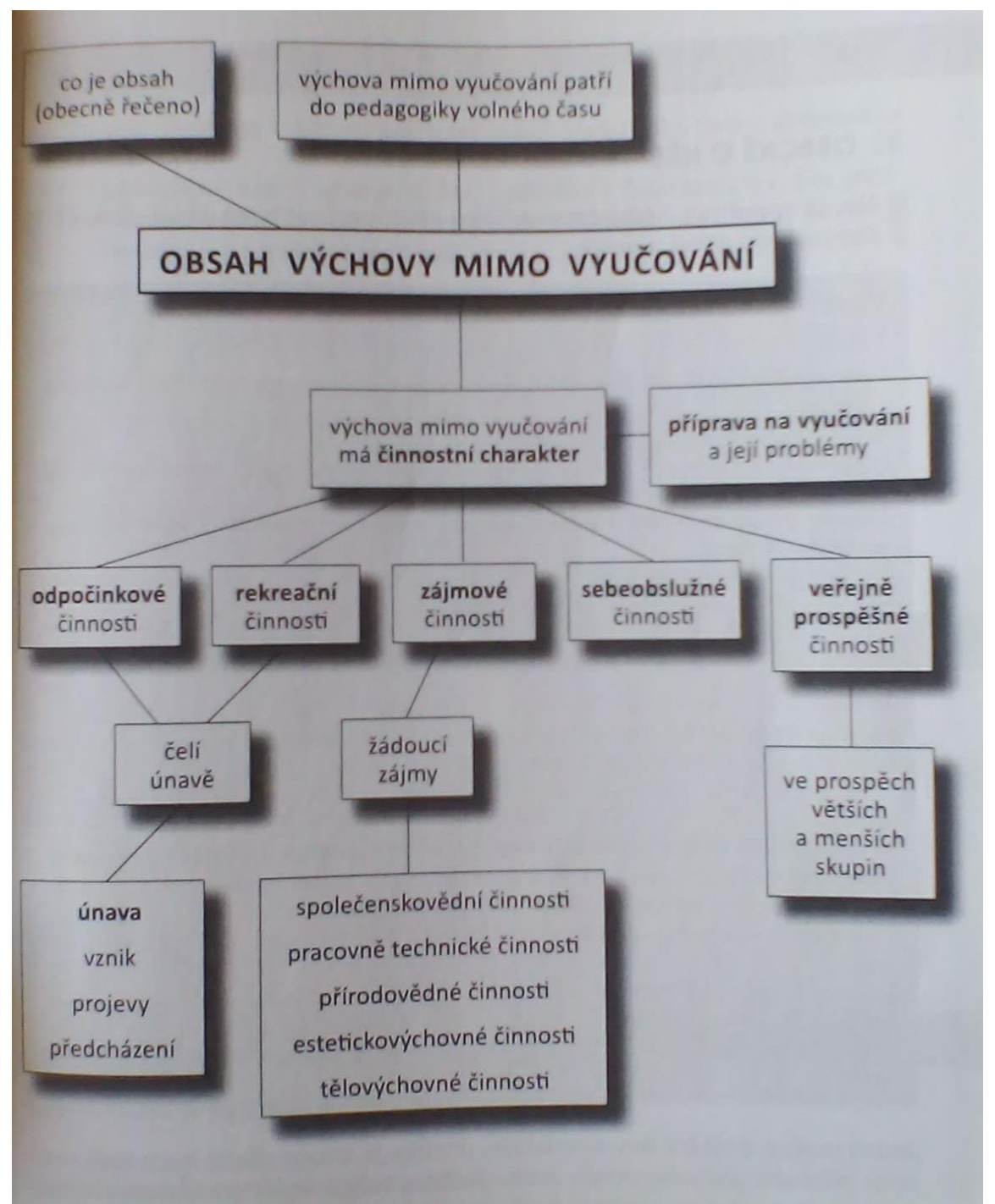
komunikace

metodika práce
- reflexe

naslouchat
sobě i druhým

- metoda - či možná spíše umění - komunikace směřující k vytváření souladu mezi lidmi a k hledání řešení, která fungují pro všechny
- Marshall Rosenberg

výchova mimo vyučování X výchova ve volném čase

Vychovatel/ka

- pedagogický pracovník, jehož pracovní povinnosti vycházejí ze školského zákona a zákona o pedagogických pracovnících
- oblast školství, volnočasové a mimoškolní pedagogiky
- prevence sociálních patologií
- např. školy a školní družiny, specializované poradny, ústavy sociální péče, doléčovací centra, terapeutické komunity, dětská krizová centra, diagnostické ústavy, dětské domovy, střediska volného času, krizová a kontaktní centra, nízkoprahové kluby pro děti a mládež atp.

Aktivita:

- ve skupině diskutovat a sepsat

Co je náplní práce vychovatele/ky?

Literatura

- ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.
- KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
- MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.
- MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.
- THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 802470577x.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.
- Průcha, J., Mareš, J., Walterová, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80- 7178-252-1
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.
- HAVRDOVÁ, Zuzana a Martin HAJNÝ. *Praktická supervize: průvodce supervizí pro začínající supervizory, manažery a příjemce supervize*. Praha: Galén, c2008. ISBN 978-80-7262-532-1.
- ROSENBERG, Marshall B. *Co řeknete, změní váš svět*. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026209126.
- DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

Děkuji za pozornost 😊